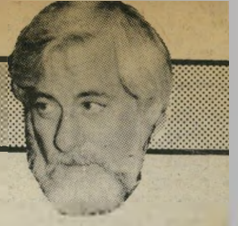

„מי ברכב, מי ברגל, מי יצעד בסך...״

להתראות בז׳נבה

פגשתי את עיצאם אל־סרטאווי בפעם האחרונה בבירת הולנד, האג. השתתפנו ביחד בכינוס בין־פרלמנטרי אירופי, שמטרתו היתה לדון בוועידה המתכנסת השבוע בז׳נבה.

נאומו האחרון של סרטאווי — נדמה לי שהיה זה הנאום האחרון שהשמיע בחייו — סבב על שני צירים: קריאה לשילוב אש״ף בתהליך המדיני ודרישה נרגשת ממארגני הוועידה להזמין את כוחות־השלום הישראליים.

הערב האחרון שבילינו ביחד היה מוקדש, בין השאר, לדיון בוועידה זו.

כבר כתבתי הרבה (ואולי יותר מדי) על אדם יחיד־במינו זה, שהקריב בעיניים פקוחות את חייו על מיזבח השלום.

אוסיף כאן רק זאת: כאשר קיבלתי את ההזמנה לבוא לוועידת־ז׳נבה, לא היססתי אף לרגע לקבלה. כל היסוס כזה היה נראה לי ככגידה בזיכרו של סרטאווי, ככגידה בקורבן שהביא.

בנסעי לז׳נבה אני חש שאני נושא עימי משהו מצוואתו.

■ ■ ■

ב אותו נאום אמר סרטאווי משהו שנחרת מאוד בזיכרוני.

בפנותו אל חברי־הפרלמנטים מתריסר מדינות המערב, הוא אמר:

„במשך שנים גיניתם אותנו, הפלסטינים, על כי הלכנו בדרך האלימות וביצענו פיגועים. תבעתם מאיתנו לנטוש את דרך המאבק האלים, ולעלות על דרך המאבק המדיני.

„עשינו זאת. הפסקנו את כל הפיגועים מחוץ לשטח פלסטין. הופענו בכל הכינוסים הבינ־לאומיים שהוזמנו אליהם. פתחנו במגעים עם כוחות־השלום הישראליים, ובינ״הם הכוחות הציוניים. הכרזנו באמצעות המוסדות הד־מוקרטיים שלנו, וגם בפי יאסר ערפאת עצמו, שאנחנו מקבלים את כל החלטות האו״ם. והרי כל ההחלטות האלה מכירות בזכות־הקיום של ישראל, שהיא חברת האו״ם.

„והנה, כאשר החליט האו״ם לקיים ועידה בינלאומית גדולה לדיון בשאלת פלסטין, וכאשר הודענו על נכונותנו לבוא אליה, הטילה ארצות־הברית חרם עליה. רבות מממשלות־המערב נכנעו ללחץ האמריקאי, ומסרבות להשתתף בוועידה באופן מלא. אחדות הודיעו כי ישגרו משקיפים, ואחדות סירבו לעשות אף זאת.

„מה אתם רוצים? שהעם הפלסטיני יתייאש מן הדרך המדינית? שהעם הפלסטיני יפנה, בייאושו, אל דרך האלימות והפיגועים?״

זוהי שאלה טובה. היא מופנית גם לציבור הישראלי.

■ ■ ■

ד ומכבש המדיני האדיר של ארצות־הברית ומכבש־התעמולה האדיר של ממשלת־ישראל הצליחו להביא לכך שמדינות־המערב העיקריות יחרימו את הוועידה.

כתוצאה מכך יש לוועידה הרכב בלתי־מאוזן. העולם השלישי והגוש הקומוניסטי יהיו מייוצגים בה במלוא כוחם. העולם המערבי יהיה מיוצג בה רק באופן חלקי וזעום.

האם זוהי סיבה להחרים את הוועידה?

תשובתי היא: להיפך!

בוועידה שזוהי הרכבה, חובה כפולה ומכוסלת היא על כוחות־השלום הישראליים, הציוניים והסטריוטיים, להסגין את נוכחותם.

הדבר דרוש כדי להשיב לטענות בלתי־מוצדקות, לדאוג להצגת תמונה מאוזנת, להעמיד דברים על דיוקם. לא ננסה לשקר, לצייר תמונה כוזבת, להעלים את המציאות העגומה והמסוכנת. אך לא נרשה גם עיוות התמונה בכיוון ההפוך.

יש נטייה כאו״ם לגנות את הציונות כולה, על כל תקופותיה וגווניה, בגלל מעשיה של ממשלת־בגין וקודמותיה. חשוב שיישמע בוועידה זו קול ציוני צלול, אשר יסביר את האמת הפשוטה: יש הרבה מאוד מגמות בציונות, כשם שיש הרבה מאוד מגמות בסוציאליזם, בליברליזם, בקומונזם. יש ציונות של בגין, ויש ציונות של כוחות־השלום. כל אדם זכאי — ואולי גם חייב — לגנות מדיניות של דיכוי ועושק, כיבוש ונישול — גם כשהיא מבוצעת תחת דגל הציונות. אך איש אינו רשאי לגנות תנועה היסטורית גדולה, שהקימה מיפעל שאין לו אח ורע בתולדות העת החדשה, מפני שחלק ממנה — ויהיה חשוב ככל שיהיה — מכפיש אותה במעשיו.

אך מעבר לכל אלה, יש סיבה פשוטה ביותר להיות שם:

בכל מקום שבו נדון העימות הישראלי־פלסטיני — שם עלינו להיות.

בכל מקום שבו דנים אנשים בחיפוש הדרכים לשלום, למניעת מילחמה, למניעת שכול ויסורים — שם עלינו להיות.

להיות כדי להשפיע, להגיד את אשר יש להגיד, לקיים דו־שיח עם ידידים ואויבים.

שום טכסיסנות עלובה, שום חשבונות קטנוניים של פופולאריות, אינם יכולים לעמוד מול ציווי פשוט זה.

■ ■ ■

ת ודות למאמצינו הבלתי־נלאים — שסרטאווי ושאר ראשי אש״ף היו שותפים להם — הזמין האו״ם את כל כוחות־השלום הישראליים לבוא לוועידה במעמד רישמי.

בניין הוועידה בז׳נבה: חזית הסירוב

זה כולל את הזכות לנאום במליאה ובוועדות, ולהפיץ את גיליוי־הדעת שלהם כמיסמכים רשמיים של הוועידה.

חוץ מזה הוזמנו כמה אנשים מישראל כ„אישים בולטים, היכולים לתרום לעניין הנדון״. דבר המבטיח לנו זכויות מיוחדות לגבי הפצת דיעותינו.

בין הגופים שהוזמנו, היו **שלום עכשיו והמכון הבינלאומי לשלום במיזרח התיכון**. בין האישים שהוזמנו, היה יוסי שריד. כל אלה דחו את ההזמנה.

שריד גם פירסם גילוי־דעת כדי להסביר את נימוקיו לכך.

זה הזכיר לי את הבריחה על האיש שביקר בתערוכה של תמונות רמבראנט. הוא הלך מציור לציור והשמיע את דעתו — זה טוב, זה חלש, זה ככה־ככה.

לבסוף פקעה סבלנותו של שומר־התערוכה. הוא ניגש את האיש ואמר: „סלח לי אדוני, אבל יש לך טעות. לא רמבראנט עומד כאן לביקורת, אלא אתה!״

■ ■ ■

ח בר־הכנסת יוסי שריד נימק את סירובו לבוא לוועידה בנוסח מפולפל, כדרכו. במשך השנים שמעתי כבר כמה וכמה הנמקות לסירובו לבוא לפגישה כלשהי עם אנשי אש״ף, כל אחת שונה מקודמתה, ואני מוכרח להודות שהוא משתפר והולך באמנות זו. (ידידי המנוח, נתן ילין־מור, נהג לצטט את אביו, שאמר: „הלוואי ואלוהים יזמן לי כל־כך הרבה פיתויים כמו שיש לי תירוצים להיכנע להם.״ יוסי שריד יכול היה לומר: „הלוואי ואקבל כל־כך הרבה הזמנות להיפגש עם אנשי אש״ף כמו שיש לי תירוצים לסרב להן.״)

וכך אמר שריד: „לא התייעצו איתנו על הרכב הוועידה ועל סדר־יומה. משום־כך אין לנו עניין להשתתף באירוע מבויים וחד־צדדי. אני מוכן ללכת ברגל לז׳נבה כדי להשתתף במיפגש עם כל מנהיג פלסטיני בלי יוצא מן הכלל. אבל אני לא מוכן לטוס במחלקה הראשונה, כפי שהציעו לי מהאו״ם. כדי להשתתף במיפגש חסר כל בסיס משותף, ועל כן חסר תכלית.״

מילים כדורבנות. מילים לאומיות, גאות, פרטיות, ציוניות, זקופות־גו. אבל אין בהן שום ממש.

■ ■ ■

אם נוריד את החנטריש מן המישפטים המבריקים, מה מתגלה?

„לא התייעצו איתנו על הרכב הוועידה ועל סדר־יומה.״

זוהי ועידה של האו״ם, מטעם האו״ם, על פי החלטה רשמית של עצרת האו״ם. הרכב הוועידה הוא נתון מראש: כל המדינות החברות באו״ם והמשקיפים הקבועים באו״ם. זהו אותו ההרכב כמו עצרת האו״ם עצמה. נוסף על כך הוזמנו כל כוחות־השלום הישראליים, וגופים דומים מרחבי העולם.

סדר היום קבוע גם הוא מראש. הוא נובע מן ההחלטה, והוא בהחלט סביר וקביל.

אילו היתה לשריד הסתייגות של ממש ממנו, היה בוודאי משמיע אותה. אבל אין לו — ושיטה זו של הפרחת דברים ללא כל בסיס עובדתי, ההוסכת בהדרגה סימן־היכר של שריד, אינה מוצאת חן בעיני.

„אירוע מבויים וחד־צדדי״.

כנ״ל. כל ועידה בינלאומית היא „מבויימת״. במה הביום הזה שונה מכל ועידה אחרת של האו״ם, שבעשרות מהן משתתפת ישראל מדי שנה? אשר לחד־צדדיות — כל המדינות הוזמנו, ובכללן ארצות־הברית וישראל, שתי המדינות היחידות שהצביעו בעצרת־האו״ם נגד כינוס הוועידה. אם מחליטים מנחם בגין ורונלד רגן להחרים ועידה, ולכפות על ממשלות אחרות להיכנע ללחצם — האם זוהי סיבה גם ליוסי שריד להחרימה?

„אני מוכן ללכת... כדי להשתתף במיפגש עם כל מנהיג פלסטיני בלי־יוצא־מן־הכלל...״

לצערי עד כה נכון ההיפך: שריד סירב להפגש עם כל מנהיג פלסטיני, בלי־יוצא־מן־הכלל. כל פעם בתירוץ שונה, והתוצאה שווה.

אבל אין הוא מוכן לטוס במחלקה ראשונה (אגב, איש לא טס במחלקה הראשונה. כל המוזמנים טסו במחלקת־התיירים, ככל־האדם) „כדי להשתתף במיפגש חסר כל בסיס משותף, ועל כן חסר כל תכלית.״

הבסיס היחידי של ועדת־ז׳נבה הוא מיכלול ההחלטות של אירגון האומות המאוחדות — ובכללן החלטות מועצת־הביטחון 242 ו־338, שאומצו על־ידי כל ממשלות־ישראל.

והתכלית היחידה של הוועידה היא לדון בסיתרון הבעייה הפלסטינית, אשר גם יוסי שריד אמור — על סי הודעותיו הרבות — לשקוד על סיתרונה.

■ ■ ■

אם כן, מה מקור הסירוב של יוסי שריד?

חוששני שהסיבה היא הרבה יותר פשוטה, ולצערי גם פחות מסוארת.

מנחם בגין החליט להחרים את הוועידה, מפני שכל דיון בשאלת־פלסטין עלול להפריע לו בהגשמת מטרתו הגלוייה: להפוך את הגדה המערבית ורצועת־עזה לחלק בלתי־נפרד ממדינת־ישראל, תוך שיעבור תושביה או גירושם.

לזכותו של בגין יש לאמר שאינו צבוע ואינו מעמיד פנים.

מיפלגת־העבודה שרוייה בפחד מתמיד, שמא תזיק לה הופעתה במקום שבו מדובר ברצינות על שלום, ושבו יש נציגות פלסטינית. בתוך המיפלגה יש אגף ימני חזק, המטיף להגברת הנימה הלאומנית, כדי לאפשר למיפלגה לרכוש בחזרה קולות מן הליכוד ולהגיע לשילטון.

כתוצאה מכך הקריש שימעון פרס את כל מירצו בכנס האינטרנציונל בפורטוגל לשלילת זכותו של עיצאם אל־סרטאווי להופיע ולשאת בו את דברו (דבר שלא הפריע לו לעלות למחרת היום על הבמה ולשבח את סרטאווי כאיש־שלום דגול. כי בינתיים נרצח האיש, ופלסטיני מת יכול להיות פלסטיני טוב.)

בראשית השנה הודיעה הנהגת המיר־סלגה רשמית שכל חבר אשר ייפגש עם אנשי־אש״ף יגורש מן המיפלגה.

זהו נימוק טוב שלא ללכת לפגישה כזאת — לא במחלקה הראשונה ולא ברגל. אני מבין היטב את יוסי שריד. הוא החליט שמקומו בכנסת, ובמיוחד בוועדת־החוץ־והביטחון, חשוב ממקומו בוועידה הדנה בשלום.

אך מדוע הוא חייב להצהיר הצהרות? מדוע אינו מודיע, פשוט, שהוא לקה בשפעת? מדוע עליו לתקוע סכין בגב כוחות־השלום, ולספק חומר למאמרי־ההסתה של הדוקטור הרצל רוזנבלום ודומיו, אבירי הימין הקיצוני?

מדוע, למען השם, אינו מסוגל לשתוק?!

שלום עכשיו, לפחות, שתק. זהו אירגון־גג, המנסה ללכד בפעולותיו אנשי־שלום מכל הגוונים, והתלוי במידה רבה ברצונן הטוב של מיפלגת־העבודה ומפ״ם. אין לו מצע ברור ומוסכם, המאפשר הופעה בוועידה כזאת.

הגוף השני שהוזמן, **המכון הבינלאומי לשלום במיזרח התיכון**, מתגלה יותר ויותר כאירגון מוסווה של המערך וגרוריו, וסיבות סירובו ברורות גם הן.

כך נכנעים כוחות־שלום לחזית־הסירוב של מנחם בגין.

חבל. אני מצטער על כך. אך איני מתכוון להצטרף לחזית הזאת.

ההתקפה הקיצונית של חזית הסירוב הערבית על הוועידה מעידה שהיא רואה בה צעד חשוב לקראת השלום. קצת מוזר לראות שיוסי שריד, יצחק שמיר והטרוריסטים של אבו־ניידאל נמצאים בחזית אחת.

■ ■ ■

ה או״ם הוא המיסגרת הנוחה ביותר לפגישה בין ישראלים ופלסטינים. אלמלא היו חלק מכוחות־השלום הישראליים משוברים לתכ־תיבי בגין, באמצעות שימעון פרס, היתה מיסגרת זו מקלה גם עליהם את הקפיצה אל תוך הבריכה הקרה של הדו־שיח.

מדינת־ישראל נפגשת עם אש״ף מדי יום ביומו באו״ם, כי ישראל חברה באירגון זה, ואש״ף התקבל בו כמשקיף.

בכל מושב של עצרת האו״ם יושבים נציגי ישראל ואש״ף — אם לא זה לצד זה, הרי ביחד באותו אולם. כאשר דנה מועצת־הביטחון בעניין ישראלי־פלסטיני, יושבים ליד אותו שולחן־הפרסה, בשני הקצוות, יהודה בלום מישראל ווזהדי טרזי מאש״ף.

לאחרונה, בעיקבות מילחמת־הלבנון, יש משא־ומתן כימעט־ישיר בין ישראל ואש״ף על גורל השבויים והנעדרים (ואני מקווה שנוכל לתרום משהו לכך גם במיפגשי ז׳נבה.)

ממשלת־בגין החליטה להחרים את הוועידה. אבל דגל ישראל יהיה שם — בדש מעילינו.

תאת אורי אבנרי